

als schuur, en dit niettegenstaande hij een groot deel van de aankoopsom verkregen had van de inwoners. Bij zijn dood werd de kapel in 1827 aangekocht door P.B. Verhulst-Van Den Poele. De Brugse familie Verhulst bezat reeds voor de Franse Revolutie een buitenverblijf te Vijve-kapelle, ten zuiden van de Weststraat, oost bij de kapel. Het omwalde buitenverblijf is nu bewoond door de heer Fr. Douselaere, burgemeester van Moerkerke. De kapel werd terug ingericht voor de goddelijke diensten en door dezelfde familie Verhulst werd rond 1870 een nieuwe neo-gotische kerk bijgebouwd naar de plannen van de Bethune. De oude kapel werd behouden als zuidkoor. Vijve-kapelle werd tenslotte door tussenkomst van dezelfde familie in 1885 verheven tot kerkelijke parochie met een oppervlakte van 636 Ha. Daarin zijn begrepen 194 Ha. uit de gemeente St-Kruis, 62 Ha. uit de gemeente Damme en 379 Ha. uit Moerkerke. De kerk en het grootste deel van de bewoonde kom staan op het grondgebied van St-Kruis en die zullen dus op 1 januari 1971, samen met deze gemeente, bij Groot-Brugge gevoegd worden.

B r o n n e n :

A. Van Becelaere: Geschiedenis van Vijve Kapelle
 Magda Cafmeyer
 K. De Flou: Top. woordenboek
 Eg. Strubbe: Egidius van Bredene
 P.J. Brand: Hulsterloo
 Gilliodts-van Severen: Coutumes du Bourg de Bruges
 R. De Keyser: De heren "van Oostkerke" i.d. XIIIe eeuw. R:de Poldert. 1961 nr 1
 Stadsarchief Brugge: fardes Hulsterlo bij Damme
 Rijksarchief Brugge: kerkelijk fonds nr 416 -Registers tienden St-Kwintens 1375

Rene De Keyser.

~~~~~

2. De Heemkundige Wandeling op 9 augustus 1970. (Vijve-kapelle en Moerkerke)

Met een talrijke groep van boven de honderd, en begunstigd met een stralend weertje, vergaderden we te Damme op het kruispunt van de Branddijk en de Pijpeweg. De heer Rene De Keyser weet te vertellen:

"Door de aanleg van de Branddijk, kort voor 1180, werd de streek van Boonem en Vijve-kapelle bevrijd tegen overstroming van de zee. De Maleleie, die het water van Male afvoert, vloeide daar oorspronkelijk door de Branddijk in de overstromingsvlakte van het Zwin. Die afwatering moet zeer vroeg, misschien wel omtrent de tijd dat het Malekasteel werd gebouwd, aangelegd zijn. Zij vorat immers de scheiding tussen de Watering van den Broek en de Watering van Moerkerke Zuid over de Lieve. Merkwaardig is dat de Maleleie vanaf de steenweg van St-Kruis naar Vijve-kapelle, tot aan de Branddijk, tussen twee dijken vloeit. Op deze manier vloeiden, in de eerste tijd na de indijking, ook de Bonnikerede, en het Oud Zwin tussen Bugge en Pylserdam op Oostkerke, in het Zwin. Ook de afvoergeul tussen Kwintesluis en de Kalverkeetdijk te Westkapelle, bezat twee gelijkaardige dijken ofte Z i j d e l i n g e n."

Oorspronkelijk was gepland om de oude heerlijkheden, die geschiedkundig in verband staan met Vijve-kapelle, te bezoeken. Het bezoek aan Boonem kon niet doorgaan bij gebrek aan tijd. Zo ving die interessante Wandeling eigenlijk aan bij het portaal van de kerk van Vijve-kapelle. Daar werden wij verwelkomd door de heer Kostar Kaelbrancke, die pastoor Vorey verving.

De heer Maelbrancke vestigde vooreerst de aandacht op het prachtig geheel van gebouwen: kerk, pastorie, meisjesschool en jongensschool, samen een allerbest voorbeeld van goedgelukte neo-gotiek, gelegen in een bijzonder rustige en verzorgde omgeving. Het heiligdom van O.L.Vrouw van Viven werd gesticht rond 1300 door Hendrik Braderic. In 1445 werd de kapelanijs opgericht. Volgens de ommeloper van 1624 bestrekte de Heerlijkheid van Viven 291 gemeten. Tijdens de Franse Omwenteling werdween de Heerlijkheid. In 1861 begon men met de bouw van de tegenwoordige parochiekerk door toedoen van P.B. Verhulst-Van de Poele. De oude kapel werd in de kerk ingewerkt. In 1871 werd de kerk ingewijd.

Onze begeleider bracht dan de groep in de kerk en liet de bijzonderste merkwaardigheden bewonderen: mirakuleus beeld, gewaden, monstrans, neubilering. Spijtig genoeg was de oude gerechtsroede van de baljuw van Male en Vive niet ter beschikking. Tot slot vergastte de heer Maelbrancke het gezelschap op enkele prachtige muziekstukken uitgevoerd op het mooie neo-gotische orgeltje. Hij werd warm toegejuicht.

De lange rij auto's trok langs de Weststraat, voorbij het buitenverblijf van de familie Verhust, voorbij het Calkersleem naar Altena. Een rechte eikendreef met onderplanting van rododendrons leidt naar het kasteel. Daar werden we ontvangen door de vriendelijke eigenaar, de heer en mevrouw Raymond Wardenier, lid van onze Kring. Van op de eretrap van het sierlijk Régencegebouw gaf onze gastheer een overzicht van de geschiedenis van zijn bezitting:

"De oorsprong van het kasteeldomein "Altena" te Moerkerke, gaat waarschijnlijk terug naar het jaar 1297. In dat jaar bevochten de Vlamingen onder Graaf Gwijde van Dampierre de Fransen te Ieper, toen de Franse koning Filips IV de Schone, Vlaanderen wilde onderwerpen. Uit de oorkonden blijkt dat de Vlamingen te Ieper geholpen werden door Duitse hulpkrachten, aangevoerd door de Graaf von Altena, wonend op de burcht Altena op een berg bij het gelijknamig stadje aan de rivier de Lenne in het Sauerland ten oosten van Düsseldorf in Duitsland. Dezelfde hulpkrachten hebben meegevochten met de Vlamingen in de Guldensporenslag bij Kortrijk in 1302.

Het grafelijk domein van Male, eigendom van Gwijde van Dampierre, strekte zich toen uit tot op het grondgebied van Moerkerke. Er blijken familiebanden te hebben bestaan tussen de Dampierre's en de Altena's; deze laatste hebben zich soms borg gesteld voor de schulden van de Graaf van Vlaanderen. Waarschijnlijk heeft de graaf Gwijde, als blijk van dank voor de hulp bij Ieper, aan de Graaf van Altena een leen geschonken, bestaande uit een bosrijke streek, gelegen op het huidige grondgebied van Viven-Capelle. Een jong familielid van de Altena's heeft zich aldaar gevestigd en het "Hof Altena" opgericht te midden in de bossen, en heeft deze bossen laten ontginnen door werkkrachten die kwamen wonen op het grondgebied Viven-Capelle, hetgeen de eerste nederzetting en de oorsprong zou vormen van dit gehucht.

Het is zeer eigenaardig dat zich bij het stadje Altena in Duitsland, op 13 km. daar vandaan, een dorp bevindt dat "Brügge" heet! En Altena bij Moerkerke ligt eveneens juist 13 km. van de Stad Brugge!

De grafelijke familie der Duitse Altena's heeft zich ook verspreid in geheel het Nederlandse gebied, o.a. bij Delft, en in het huidige nog aldus benoemde "Land van Altena", een landschap tussen Maas en Rijn ten zuiden van de stad Gorinchem (Gorkum), waar destijds een kasteel Altena bestond bij Almkerk, dat een rol heeft gespeeld in de Nederlandse geschiedenis. Het "Land van Altena" was eigendom van de grafelijke familie van Horne. De graven Lamoraal

graaf van Egmond en Filips van Montmorency graaf van Horne, die beiden onder Alva te Brussel in 1568 werden terechtgesteld, voerden ook de titel van "graaf van Altena". De Duitse graven von Altena werden later de Grafen von Berg en von der Marck, en zijn de voorvaderen van het geslacht Limburg-Stirum; zij tellen ook Arenbergs onder hun afstammelingen.

Te Kontich gestaat een kasteel van Altena, thans klooster, eertijds bezit van de familie van Horne.

In zijn Woordenboek vermeldt De Flou "Altena" in 1325, daarna in 1395. Het eerste is het "Hof van Altena". Volgens een andere bron zou het woord Altena afstammen van het Gotische "Huoltena", d.i. hout+water. Opmerkelijk is dat de vorm der huidige grondpercelen rond het kasteeldomein Altena nog de typische kenmerken vertoont van een "Siedlung" voor bosontginning zoals die in Duitsland normaal is, maar in Vlaanderen praktisch nergens anders voorkomt.

Op dezelfde plaats ontstonden na-een verschillende kasteelgebouwen. Het eerste kasteel werd o.m. bewoond door een burgemeester van het Vrije van Brugge, en later ook door raadsliden van dit gewest. De bekende kaart van Pourbus over het Brugse Vrije, daterend van rond 1570, toont het Hof Altena als bestaande uit een opperhof en een neerhof. Op de kaart heeft het de vorm van een rechthoekige "mote" met dubbele omringende wal. De thans nog bestaande wal zou de binnenwal zijn.

Het huidige kasteel is het derde op die plaats, en het werd in 1929-28 gebouwd door de toenmalige eigenaar Antoine de Thibault de Boesinghe, intussen overleden, die het in 1965 aan de heer Wardenier verkocht. De bouwtrant is een fraai voorbeeld van Nederlandse Regence-stijl, en vertoont veel gelijkenis met het bekende Huis Osterrieth te Antwerpen, dat gebouwd werd door de beroemde Nederlandse architect van Bourscheit de Jonge, een navolger van de Franse arch. Marot, die naar Nederland uitweek. De architecten-familie van Bourscheit werkte voornamelijk in het Antwerpse, en in Zeeland en Holland. Ook binnen is het kasteel geheel in stijl ingericht.

Het uitgestrekt park rond het kasteel Altena werd in het begin van de 19e eeuw aangelegd, en met veel zorg beplant. Het bevat zeer vele specimen van allerlei boomsoorten, waaronder enkele zeldzame zoals een Catalpa of trompetboom, een der grootste dergelijke bomen welke in ons land te vinden zijn. De Catalpa is een tropische boomsoort, afkomstig uit Midden- en Zuid-Amerika." (tot daar de heer Wardenier)

Nu ging de tocht naar het kasteel "de Heerlijkheid van Moerkerke", waar we werden opgewacht door de eigenaar Kolonel Hubert Van den Broeck, ook een lid van onze Kring. Wanneer onze joviale gastheer eigenaar werd van het oude kasteel van de Heren van Moerkerke, was deze historische woonst in een zeer verval- len toestand. Sedert zes jaar besteedt de heer kolonel zijn beste krachten aan het opnieuw in behoorlijke staat brengen van deze ouwalde woning, en met sukses! Dit konden we bestatigen wanneer wij ons over de stenen toegangsbrug door de gang en de erezaal, met onze zeer talrijke groep naar de binnenkoer begaven. Zoals hij het reeds bij de ingang had gedaan, gaf ook hier de heer Van den Broeck uitvoerig uitleg. De huidige woning is een deel van het vroeger opperhof en werd dan ook op de oude grondvesten ervan opgetrokken. Dit wordt bewezen door de opgravingen die de heer V.d.B. op het ogenblik laat uitvoeren. Een grote hoeveelheid scherven van middeleeuws aardewerk en tegels werden bovengedaald en ze zouden verdienen vakkundig bestudeerd te worden.

De ijskelder, onder groen verscholen, op de westhoek van het kasteel, is

prachtig bewaard (zoals die op Altena ten andere ook). Van het vroegere omwalde neerhof blijft niets meer over. Het nieuwe gemeentehuis van Moerkerke is er gedeeltelijk op gebouwd.

Kolonel Van den Broeck schreef voor ons verslag een veel meer poëtische bladzijde:

"Voor wie luisteren wou, tussen het zomerse eendengesnater door, fluisderde de stoermajestatische ingangstoren nauw hoorbaar zijn geschiedenis: Eens was ik een vesting, gebouwd aan de zeearm van het Zwin, om heren en hun horigen te beschermen tegen de invallen van woeste Noormannen. De geslachten voor wie ik steeds een eigen en veilige haard betekende, waren even dappere krijgers als knappe staatslieden. Als leen van de Graaf van Vlaanderen was de Heerlijkheid van Moerkerke hem hulp en bijstand verplicht. Zo trokken jonge Heren van Moerkerke op kruistochten en naar andere krijgstonelen. Praal en pracht heb ik gezien toen ik het roemrijke geslacht van Praat onder mijn hoeden de torens wist. Een harer telgen kon het huwelijk van Margareta van Male met Filips van Burgondië verwezenlijken. De Heren van Praat hadden zeer voorname hertogelijke functies. Zij namen deel aan het Europees schaakspel waarbij Vlaanderen, als koningin, over het schaakbord zegepraalde. Daarnaast voerden zij een verbeterd strijd tegen zee- en polderwater. Hun werk strekte tot in Hoek van Holland, Merwede en Altena.

Een zonnige verluchting viel mij ten deel met de komst van een Spaans edelman uit Kastilië. Maar hoezeer de roem en pracht hoog reikten, zozeer knaagde ook verval aan mijn grondvesten. Vele herinneringen, droeve en blijde, zitten tussen elke steen van mijn muren vastgoklonken.

Bezoeker, als U mij wil kennen, loop dan door mijn oude gangen waar vóór korte tijd nieuw en jong leven door geblazen werd en U zult mijn geschiedenis begrijpen. Terwille van U en van uw zucht naar vervlogen romantiek, worden thans van mijn oude grondvesteningen uit de harde grond bloot gegraven. Laat mijn beeld over U nederkomen als een stille wijding van het rustend verleden. De wind die gisteren over mijn verweerde torens woei, zal U vergezellen naar uw eigen moderne haardsteden en mij morgen genadig toefluisteren wat mijn groot verleden aan hoop op waardering en herrijzenis zo lang te kort heeft gehad."

De Heemkundige Kring Sint-Guthago dankt oprecht de heren Maclbrancke, Wardenier en Van den Broeck voor de bijzonder gulle ontvangst en hun gewaardeerde medewerking.

Maurits Vandamme.

mmmmmmmmmmmmmmmmmm

3. Na ons Bezoek aan het kasteel Altena:

Twee Drama's te St-Kruis en te Moerkerke, november 1913.

De streek van St.-Kruis-Moerkerke werd in november 1913 in opschudding gebracht door twee bloedige drama's.

Bij de Doornhut.

Op donderdag 6 november, rond 18 uur, trokken twee wildstropers er op uit met een lichtbak, op de jachtgronden van de grondeigenaars de Schietere de Lophem en Ernest Visart de Bocarmé, bij de Doornhut te St.-Kruis. De eerste, Emiel Mombailliu 37 jaar, wonende Torhoutse steenweg in St.-A., dries, trok voorop. Hij droeg de lichtbak op de borst en had het geweer in de hand. Zijn makker,